

Försäkringsrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 24 motionsyrkanden från allmänna motionstiden år 2003 i olika försäkringsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller rätt att teckna försäkring, försäkringsbolagens tillgång till journaler, företagens försäkringsskydd, könsneutrala pensionsförsäkringar, utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, trafikskadeersättning, handläggning av trafikskadeärenden och patientskadelagen.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete.

I betänkandet finns sex reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden.....	5
Rätt att teckna försäkring.....	5
Försäkringsbolagens tillgång till journaler.....	6
Företagares försäkringsskydd.....	8
Könsneutrala pensionsförsäkringar.....	9
Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen.....	10
Jämkning av trafikskadeersättning.....	12
Handläggning av trafikskadeärenden.....	13
Patientskadelagen.....	14
Reservationer.....	16
1. Rätt att teckna försäkring, punkt 1 (fp).....	16
2. Rätt att teckna försäkring, punkt 1 (kd).....	16
3. Företagares försäkringsskydd, punkt 3 (fp, c).....	17
4. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, punkt 5 (m, fp).....	18
5. Jämkning av trafikskadeersättning, punkt 6 (m, fp, kd, v, c).....	18
6. Handläggning av trafikskadeärenden, punkt 7 (fp, kd, v, c).....	19
Särskilt yttrande.....	20
Försäkringsbolagens tillgång till journaler, punkt 2 (v).....	20
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	21
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Rätt att teckna försäkring

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:L220, 2003/04:L237 och 2003/04:L318 yrkande 3.

Reservation 1 (fp)

Reservation 2 (kd)

2. Försäkringsbolagens tillgång till journaler

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:L340, 2003/04:L347 yrkandena 1–5, 2003/04:So436 och 2003/04:So514.

3. Företagares försäkringsskydd

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:L318 yrkande 1, 2003/04:T470 yrkande 6, 2003/04:N227 yrkande 5 och 2003/04:N329 yrkande 15.

Reservation 3 (fp, c)

4. Könsneutrala pensionsförsäkringar

Riksdagen avslår motion 2003/04:L214.

5. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen

Riksdagen avslår motion 2003/04:L318 yrkande 7.

Reservation 4 (m, fp)

6. Jämkning av trafikskadeersättning

Riksdagen avslår motion 2003/04:L217.

Reservation 5 (m, fp, kd, v, c)

7. Handläggning av trafikskadeärenden

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:L242 yrkande 2, 2003/04:L260 och 2003/04:L318 yrkande 6.

Reservation 6 (fp, kd, v, c)

8. Patientskadelagen

Riksdagen avslår motion 2003/04:L240 yrkandena 1–3.

Stockholm den 27 januari 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad Stoors (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Mia Franzén (fp).

Utskottets överväganden

Rätt att teckna försäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden angående rätt att teckna försäkring. Utskottet hänvisar till pågående arbete med en ny försäkringsavtalslag. Jämför reservationerna 1 (fp) och 2 (kd).

Motionerna

I motion L220 av Yvonne Andersson (kd) begärs att regeringen skall utreda möjligheten att alla får rätt att teckna försäkring. Inger Nordlander m.fl. (s) yrkar i motion L237 ett tillkännagivande om rätten att teckna försäkringar för barn och ungdomar med handikapp.

Mia Franzén m.fl. (fp) anför i motion L318 att det finns anledning att se över möjligheterna till försäkringslösningar för vissa särskilt utsatta grupper, t.ex. handikappade barn. Enligt motionärerna måste en rimlig avvägning göras mellan vilka krav som kan ställas på försäkringsbolagen och vad som kan finansieras gemensamt. Som ett första steg anser motionärerna att regeringen skall utreda gränsdragningen mellan socialförsäkringarna och de privata personförsäkringarna samt ta fram en konsekvensanalys av dagens system (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

I konsumentförsäkringslagen (1980:38) finns bl.a. tvingande bestämmelser om rätten att teckna försäkring och förnyelse av försäkringsavtalet. Konsumentförsäkringslagen tillämpas på försäkringar som konsumenter tecknar hos försäkringsbolag för huvudsakligen enskilt ändamål och som kan hänföras till antingen hemförsäkring, villaförsäkring, fritidshusförsäkring, reseförsäkring, båtörsäkring, trafikförsäkring eller motorfordonsförsäkring. Vad gäller rätten att teckna försäkring är huvudregeln att en försäkringsgivare inte får vägra en konsument att teckna en försäkring som försäkringsbolaget normalt tillhandahåller allmänheten. Undantag görs när försäkringsbolaget har särskilda skäl för vägran med hänsyn till risken för försäkringsfall, den sannolika skadans omfattning eller annan särskild omständighet.

På försäkringsområdet pågår sedan länge ett omfattande reformarbete. För närvarande pågår arbete i Regeringskansliet med en ny försäkringsavtalslag som skall ersätta 1927 års lag i ämnet och konsumentförsäkringslagen. Den nya lagen skall bli en samlad lag för hela försäkringsavtalsrätten. Regeringen har i maj 2003 överlämnat lagrådsremissen Ny försäkringsavtalslag. En proposition är aviserad till maj 2004.

I lagrådsremissen föreslås bl.a. att det skall finnas en rätt till konsumentförsäkring, dvs. en individuell skadeförsäkring som en konsument eller ett dödsbo tecknar för huvudsakligen enskilt ändamål. Försäkringsbolaget skall få vägra någon att teckna en konsumentförsäkring bara om det finns särskilda skäl. Försäkringstagaren måste godta de allmänna försäkringsvillkor som försäkringsbolaget tillämpar för den aktuella typen av försäkring. Det föreslås också en rätt till personförsäkring, dvs. liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkring som tecknas hos ett försäkringsbolag på försäkringstagarens eller någon annans liv eller hälsa. Om det inte finns försäkringstekniska eller andra särskilda skäl för att avslå ansökan, skall en sökande alltså ha rätt att teckna en försäkring som försäkringsbolaget normalt tillhandahåller allmänheten och som svarar mot hälsotillståndet m.m. vid tidpunkten för ansökan. I lagrådsremissen föreslås också en bestämmelse med innebörd att en försäkringstagare skall kunna vända sig till domstol för att få sin rätt enligt lagen prövad.

Utskottet har våren 2003 behandlat liknande motionsyrkanden i sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:LU5. Motionsyrkandena avstyrktes då med hänvisning till att det pågående arbetet med en ny försäkringsavtalslag inte bör föregripas.

Utskottet har alltså samma uppfattning, varför motionerna L220, L237 och L318 yrkande 3 bör avslås.

Försäkringsbolagens tillgång till journaler

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden angående försäkringsbolagens tillgång till och hantering av journaluppgifter. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför särskilt yttrande (v).

Motionerna

Margareta Israelsson (s) yrkar i motion L340 ett tillkännagivande med innebörd att försäkringsbolagens möjlighet att genom en fullmakt få tillgång till barns journaler från barnvårdscentralerna och skolhälsovården skall förhindras.

Kerstin-Maria Stalin och Mikaela Valtersson (båda mp) begär i motion L347 tillkännagivanden om vikten av att allmänhetens förtroende för barnvårdscentralerna behålls (yrkande 1) och om att försäkringsbolagens möjligheter att använda generella fullmakter för att inhämta upplysningar från läkare och sjukhus bör begränsas (yrkande 2). Vidare begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga att införa den norska modellen, som innebär en mer restriktiv hållning beträffande vilken information som lämnas ut till försäkringsbolagen (yrkande 3). I motionen begärs också att regeringen skall föreslå lagändringar som innebär att fullmakter inte skall kunna ges så att

försäkringsbolagen får tillgång till journaler förda i hälsoövervakande syfte inom barn- och skolhälsovården (yrkande 4). Slutligen begärs tillkännagivande om att regeringen skall se över hur sekretessbelagda journaler skall skyddas när de förvaras hos försäkringsbolag (yrkande 5).

Britt-Marie Lindkvist och Åsa Lindestam (båda s) anför i motion So436 att barnvårdscentralernas journaler inte bör lämnas ut till försäkringsbolagen. Ett intyg från en läkare på barnvårdscentralen skall vara obligatoriskt för att uppgifterna skall lämnas ut. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Carina Moberg m.fl. (s) yrkar i motion So514 ett tillkännagivande om vikten av likvärdiga och tydliga rutiner på landets barnvårdscentraler i fråga om försäkringsbolagens möjligheter att läsa barns journaler utan att föräldrarna samtidigt får information om att så sker.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först erinra om att Statens medicinsk-etiska råd (Smer) i december 2002 i ett yttrande till regeringen behandlat frågan om försäkringsbolagens hantering av journaluppgifter. Av yttrandet framgår att Smer anser att försäkringsbolagens tillgång till och hantering av journaluppgifter rymmer problem för den personliga integriteten, för förtroendet för hälso- och sjukvården samt, i den mån försäkringsbeslut kan baseras på felaktig användning av journaluppgifter, även för rättssäkerheten. Försäkringsbolagens möjlighet att ta del av oredigerade journaler kan, enligt Smer, även påverka journalföringen på ett för patientsäkerheten menligt sätt. Smer föreslår att regeringen utreder förutsättningarna för att begränsa försäkringsbolagens möjligheter att använda generella fullmakter att inhämta upplysningar från läkare och sjukhus. Vidare föreslår Smer att regeringen utreder förutsättningarna för att helt avskära möjligheten till fullmakter avseende tillgång till journaler förda i hälsoövervakande syfte inom barnhälsovården och skolhälsovården.

Enligt vad utskottet erfarit har Regeringskansliet i december 2003 gett en sakkunnig person i uppdrag att biträda Regeringskansliet med att belysa de frågeställningar som tas upp i Smers yttrande.

Mot bakgrund av vad som sålunda redovisats kan utskottet konstatera att det för närvarande pågår ett arbete inom Regeringskansliet i enlighet med motionsönskemålen. Någon anledning för riksdagen att i dag föregripa resultatet av detta arbete föreligger inte. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna L340, L347 yrkandena 1–5, So436 och So514 avslås.

Företagares försäkringsskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på att regeringen utreder frågan om kontraheringsplikt vid företagsförsäkring. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 3 (fp, c).

Motionerna

Mia Franzén m.fl. (fp) anser i motion L318 att det finns anledning för regeringen att se över möjligheterna för vissa företagare att teckna försäkringar för sina verksamheter. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed (yrkande 1). Ett liknande yrkande framställs i motion T470 av Karin Pilsäter och Mia Franzén (båda fp) (yrkande 6).

I motion N227 anser Tobias Krantz (fp) att företagarnas försäkringsskydd måste stärkas. Det bör, enligt motionärens mening, övervägas om försäkringsbolagen skall vara skyldiga att erbjuda ett grundläggande försäkringsskydd till företag på samma sätt som till enskilda. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed (yrkande 5).

Maud Olofsson m.fl. (c) begär i motion N329 ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning som skall se över hur företagare som inte får teckna fullgott försäkringsskydd på grund av inbrottsrisk eller stor risk för skadegörelse skall kunna bedriva verksamhet (yrkande 15).

Utskottets ställningstagande

Som framgår av motionerna finns i dag inte någon kontraheringsplikt vid företagsförsäkring. I den tidigare omnämnda lagrådsremissen om en ny försäkringsavtalslag anför regeringen att förhållandena vid företagsförsäkring varierar mycket mellan olika företag och företagskategorier. Riskerna kan vara stora och inte sällan svårbedömda. Detta utesluter, enligt regeringen, i och för sig inte att man kan överväga att införa en kontraheringsplikt också i fråga om företagsförsäkring, särskilt med tanke på de problem som finns för vissa småföretagare att få en lämplig försäkring. Det saknas dock, anför regeringen, underlag att utforma en sådan regel eftersom frågan inte tidigare är utredd. Däremot kan det, enligt regeringen, finnas skäl att låta en eventuell utredning om företagsförsäkringen pröva behovet och lämpligheten av en sådan reform.

Utskottet har erfarit att det inom Justitiedepartementet nu pågår ett arbete i syfte att pröva behovet och lämpligheten av en kontraheringsplikt i fråga om företagsförsäkring. Mot denna bakgrund får motionerna L318 yrkande 1, T470 yrkande 6, N227 yrkande 5 och N329 yrkande 15 anses vara tillgodosedda.

Könsneutrala pensionsförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på att pensionsförsäkringskostnaderna skall vara lika för kvinnor och män. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU.

Bakgrund

I den allmänna debatten har på senare tid förts en diskussion om förekomsten av könsdiskriminerande villkor för pensionsförsäkringar. Mot den bakgrunden beslutade Sveriges Försäkringsförbunds styrelse i december 2000 att uppdraga åt en särskild arbetsgrupp att göra en sammanställning av vilka försäkringar som påverkas av om den försäkrade är kvinna eller man samt att belysa hur premierna och förmånerna berörs liksom vilka förändringar som skulle bli nödvändiga om ingen hänsyn tas till den försäkrades kön vid riskbedömningen. Resultatet av arbetsgruppens arbete har redovisats i en rapport som presenterats i augusti 2001.

I rapporten pekas på att livförsäkringsbolagen i dag som regel tillämpar könsdifferentierade premier vid privat pensionsförsäkring, vilket innebär att kvinnor betalar mer för sin ålderspension än män. Enligt rapporten är det önskvärt att försäkringsbolagen skapar könsneutrala ålderspensionsförsäkringar, i varje fall när det gäller försäkringsprodukter med en utbetalningstid på mellan fem och tio år. Arbetsgruppen anser också att en översyn, i syfte att på sikt kunna åstadkomma att även livsvariga försäkringsprodukter blir könsneutrala, bör göras av de antaganden om livslängd som tillämpas vid premieberäkningen. Försäkringsbolagen bör vidare, enligt rapporten, undersöka möjligheterna att finna metoder för att jämna ut riskerna på andra sätt än att dela in de försäkrade efter enbart kön vid premiesättningen. Arbetsgruppen anser också att informationen kring försäkringarnas olika former av efterlevandeskydd och deras konsekvenser för premiesättningen bör förbättras.

Enligt rapporten tillämpar samtliga länder inom EU olika premier för kvinnor och män vid privata pensionsförsäkringar. I rapporten understryks att frågan om könsneutrala premier måste lösas i ett internationellt perspektiv och att Sverige i EU-arbetet och i annat internationellt arbete bör verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet.

Motionen

Yvonne Andersson (kd) begär i motion L214 ett tillkännagivande om att pensionsförsäkringskostnaderna skall vara lika för kvinnor och män.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har senast våren 2003 behandlat ett motionsyrkande liknande det nu aktuella. I sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:LU5 avstyrkte utskottet bifall till motionen. I betänkandet redovisade utskottet bl.a. att det

enligt en uppgift från Försäkringsförbundet skett en viss ökning av könsneutrala premier vid pensionsförsäkringar med kort utbetalningstid. Utskottet pekade också på att statsrådet Gunnar Lund i en interpellationsdebatt den 30 januari 2003 uttalat att frågan om könsneutrala premier måste lösas i ett internationellt perspektiv och att Sverige i EU-arbetet och i annat internationellt arbete skall verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet.

Enligt vad utskottet erfarit har kommissionen den 5 november 2003 lagt fram ett förslag till direktiv mot diskriminering utanför arbetslivet som bl.a. behandlar frågan om försäkringspremier. Enligt kommissionen är det diskriminerande att värdera försäkringspremier efter kön eftersom det finns mängder av andra faktorer som väger lika tungt eller tyngre, t.ex. försäkringstagarens sociekonomiska ställning eller i vilket område han eller hon bor (IP/03/1501). Enligt uppgift från Regeringskansliet kommer ett fortsatt arbete med direktivförslaget att ske i en rådsarbetsgrupp och inledas i januari 2004.

Utskottet kan i likhet med motionärerna konstatera att kvinnor har högre pensionsförsäkringskostnader än män. Försäkringsbolagen grundar detta på att kvinnor som grupp lever några år längre. Statistiken visar dock att andra faktorer såsom livsföring och arvsanlag bidrar till människors olika livslängd. Enligt utskottets mening är det inte rimligt att överföra skillnader på grupp-nivå till individuella skillnader som i sin tur leder till olika kostnader för en försäkring. Det bör, enligt utskottets mening, finnas andra faktorer som bör kunna vara starkare indikationer på livslängd än enbart kön. Utskottet anser därför att försäkringspremier bör kunna vara könsneutrala.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet det direktivförslag som kommissionen lagt fram och förutsätter att regeringen i det fortsatta arbetet med förslaget kommer att driva frågan om ett könsneutralt synsätt på försäkringsområdet. Något formellt tillkännagivande härom från riksdagens sida är inte erforderligt, och utskottet föreslår därför att motion L214 avslås.

Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande som förordar ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 4 (m, fp).

Bakgrund

Genom trafikskadelagen (1975:1410) åläggs varje motorfordonsägare att ha trafikförsäkring för sitt fordon. Ersättning betalas ur trafikförsäkringen, så snart någon i fordonet skadats. Både förare och passagerare har rätt till ersättning. Dessutom utgår ersättning ur trafikförsäkringen till andra, t.ex.

cyklister och fotgängare, som skadas till följd av trafik med fordonet. Full ersättning utgår för alla personskador, oberoende av om någon har skuld till olyckan eller inte. Ersättning till förare och passagerare betalas ur det egna fordonets trafikförsäkring även om skadorna skulle ha uppkommit vid en kollision med ett annat fordon. Om skadorna har orsakats genom vållande i samband med förandet av ett annat fordon, kan det försäkringsbolag som har betalat ut ersättningen kräva den tillbaka från försäkringen för det andra fordonet.

Den ersättning som skall utgå från trafikförsäkringen skall bedömas med ledning av vad som föreskrivs i 5 kap. skadeståndslagen (1972:207) och lagen (1973:213) om ändring av skadeståndslivräntor. Detta innebär bl.a. att trafikskadeersättning till den som orsakats personskada i följd av trafik med motordrivet fordon skall omfatta ersättning för sjukvårdskostnader och andra utgifter, inkomstförlust samt ideell skada. Av 5 kap. 3 § skadeståndslagen följer emellertid att vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust skall avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller någon annan likartad förmån. Avräkning skall också göras för pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån.

Motionen

Mia Franzén m.fl. (fp) begär i motion L318 ett tillkännagivande om att trafikförsäkringen bör bära en större del av personskadekostnaderna till följd av trafikolyckor. Enligt motionärerna är det inte rimligt att det allmänna svarar för dessa kostnader. I stället bör kostnaderna bäras av dem som är upphov till kostnaderna, nämligen trafikanterna. En sådan ordning skulle bl.a. medföra ett större säkerhetstänkande och försiktigare trafikanter (yrkande 7).

Utskottets ställningstagande

I början av år 1999 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över reglerna om samordningen vid personskada mellan skadestånd, ersättning från offentlig försäkring och ersättning från försäkringar av annat slag (dir. 1999:18). Kommittén antog namnet Personskadekommittén. Huvudfrågan för kommittén var att ta ställning till vem som i olika situationer slutligt skulle svara för ersättningen till den som drabbats av en personskada. I direktiven anfördes bl.a. att det för vissa verksamhetsområden satts i fråga om det är rimligt att det allmänna svarar för en så stor del av kostnaderna för personskador som är fallet i dag. Kommittén skulle överväga om ansvaret i större utsträckning kunde överföras till dem som är upphov till kostnaderna.

Personskadekommittén har redovisat sitt arbete i januari 2002 i betänkandet (SOU 2002:1) Samordning och regress – Ersättning vid personskada. Kommitténs majoritet har stannat för att inte förorda ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, medan en minoritet uttalar sig för en sådan reform.

Personskadekommitténs betänkande har remissbehandlats, och enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår nu beredning av kommitténs förslag.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat liknande motioner, senast våren 2003 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:LU5. I betänkandet avstyrkte utskottet bifall till motionen med hänvisning till att den fortsatta beredningen av Personskadekommitténs betänkande inte bör föregripas.

Utskottet anser alltså att det pågående beredningsarbetet inte bör föregripas och föreslår att motion L318 yrkande 7 avslås.

Jämkning av trafikskadeersättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på att det i större utsträckning än i dag skall bli möjligt att jämka trafikskadeersättning när föraren varit rattfull. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU. Jämför reservation 5 (m, fp, kd, v, c).

Bakgrund

Trafikskadeersättning kan enligt 12 § första stycket trafikskadelagen (1975:1410) jämkas om den skadelidande uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet har medverkat till skadan. Om föraren har gjort sig skyldig till rattfylleri kan ersättningen till honom även jämkas om han har medverkat till skadan genom vårdslöshet som inte är grov.

Motionen

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) påpekar i motion L217 att jämkning av ersättning i dag endast kan ske om körningen varit vårdslös. Enligt motionären är det i högsta grad vårdslöst att köra bil berusad. Motionären yrkar ett tillkännagivande om att det bör införas en möjlighet att jämka trafikskadeersättningen om föraren varit rattfull.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare behandlat liknande motioner, senast våren 2002 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:LU5. Utskottet hänvisade då till uttalanden som utskottet gjort i samband med tidigare behandling av frågan. I betänkande 1998/99:LU19 uttalade utskottet att det för sin del var ense med motionären om att det är angeläget att se över bestämmelserna på ifrågasättande område. Enligt utskottet fanns det av många skäl – inte minst vad gäller hänsynen till det allmänna rättsmedvetandet – anledning att ifrågasätta om

nuvarande bestämmelser är helt tillfredsställande. Utskottet redovisade att Försäkringsförbundet i en skrivelse till regeringen föreslagit att nuvarande lagregel om jämkning av personskadeersättning inom trafikområdet borde ändras så att jämkning av ersättning till föraren skall kunna ske i alla situationer där föraren varit rattfull vid olyckstillfället, och inte bara när det konstateras att han eller hon samtidigt varit vårdslös. Därutöver redovisade utskottet att kommissionen den 7 juni 2002 lagt fram ett förslag till ett femte direktiv om trafikförsäkring, KOM (2002) 244 slutlig. Utskottet hade då erfarenhet att frågan om jämkning av trafikskadeersättning vid rattfylleri skulle komma att diskuteras inom ramen för arbetet med direktivförslaget. Med hänvisning härtill avstyrkte utskottet bifall till den då aktuella motionen.

Enligt vad utskottet därefter erfarit kommer frågan om jämkning av ersättning till en förare som varit rattfull inte att diskuteras inom ramen för arbetet med förslaget till ett femte direktiv om trafikförsäkring. Däremot kommer andra näraliggande frågor att bli föremål för diskussion, bl.a. att en passagerare inte får undantas från skydd från en trafikförsäkring enbart av den anledningen att han eller hon hade eller bort ha haft kännedom om att föraren vid olyckstillfället var påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel. Enligt direktivförslaget skall den föreslagna bestämmelsen inte påverka nationella civilrättsliga bestämmelser om möjlighet att jämka ersättningen till en skadelidande om denne har medverkat till skadan. En gemensam standpunkt antogs vid konkurrenskraftsrådet den 26–27 november 2003.

Den fråga som motionären tar upp har ett nära samband med de frågor som diskuteras inom ramen för förslaget till ett femte direktiv om trafikförsäkring, och utskottet anser att det knappast är meningsfullt att behandla frågan om jämkning av ersättning till en förare som varit rattfull isolerad från andra näraliggande frågor. En lämplig ordning kan därför, enligt utskottets mening, vara att motionsspörsmålet tas upp i samband med genomförandet av det femte direktivet om trafikförsäkring. Med det anförda föreslår utskottet att motion L217 avslås.

Handläggning av trafikskadeärenden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden angående försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. Jämför reservation 6 (fp, kd, v, c).

Motionerna

I motion L242 av Ann-Marie Fagerström m.fl. (s) yrkas ett tillkännagivande om att sakkunnigläkarnas beroendeställning gentemot försäkringsbolaget måste uppmärksammas (yrkande 2).

Tasso Stafílidis m.fl. (v) yrkar i motion L260 ett tillkännagivande om att regeringen skall tillsätta en utredning i syfte att se över försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden och försäkringsbolagens egna läkares roll.

I motion L318 av Mia Franzén m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om behovet av förslag som kan stärka försäkringstagares möjligheter att få sin sak prövad i domstol (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först peka på att motionsspörsmålen har varit föremål för uppmärksamhet i andra sammanhang. Sålunda överlämnade Finansinspektionen den 30 januari 2003 rapporten Stärkt skydd för trafikskadade – åtgärder och förslag (dnr 03-513-6061) till regeringen. I rapporten lämnade Finansinspektionen bl.a. ett antal förslag till åtgärder när det gäller försäkringsbolagens rutiner för skaderegleringen och handläggningstiderna samt förslag som syftar till att öka och säkerställa kvaliteten i de medicinska bedömningarna. Rapporten har varit föremål för remissbehandling.

Vidare har Socialstyrelsen i sitt regleringsbrev för budgetåret 2003 fått i uppdrag att göra en översyn av sin roll beträffande tillsynen över de sakkunniga läkare som anlitas i försäkringsärenden. I detta sammanhang skall också tillsynen över läkares utfärdande av intyg m.m. ses över. Om myndigheten finner det påkallat skall den lämna förslag till förändringar. Socialstyrelsen skall samråda med Finansinspektionen. Uppdraget skall redovisas senast den 31 juli 2004.

När utskottet våren 2003 behandlade liknande motionsyrkanden förutsatte utskottet att regeringen skulle överväga de frågeställningar som motionärerna tog upp i samband med den fortsatta beredningen av Finansinspektionens rapport. I sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:LU5 avstyrktes därmed bifall till de då aktuella motionerna.

Utskottet förutsätter alltså att regeringen kommer att överväga frågeställningarna i samband med den fortsatta beredningen av Finansinspektionens rapport. Motionerna L242, L260 och L318 yrkande 6 bör därför avslås.

Patientskadelagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på vissa ändringar i patientskadelagen. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete.

Bakgrund

Patientskadelagen (1996:799) innehåller bestämmelser om rätt till patientskadeersättning och skyldighet för vårdgivare att ha en patientförsäkring som täcker sådan ersättning. Patientskadeersättning lämnas för personskador, såväl fysiska som psykiska, som drabbar en patient i samband med hälso- och sjukvård i Sverige. Patientskadelagen innehåller en preskriptionsbestämmelse enligt vilken den som vill ha patientskadeersättning förlorar rätten därtill, om han inte väcker talan inom tre år från det han fick kännedom om att anspråket kunde göras gällande och i vart fall inom tio år från den tidpunkt då skadan orsakades.

I juni 2002 tillkallade regeringen en särskild utredare för att bl.a. se över patientskadelagen (dir. 2002:92). Av direktiven framgår att utredaren skall se över det nuvarande försäkringssystemet för patienter som skadas inom hälso- och sjukvården och överväga om detta ger ett tillfredsställande skydd för dessa. Om utredaren finner att det finns ett behov av förändringar skall förslag till åtgärder lämnas. Vidare framgår att utredaren även skall uppmärksamma patientskadelagens bestämmelser om preskription. Utredningen, som antagit namnet Patientskadeutredningen, kommer att redovisa sitt uppdrag i februari 2004.

Motionen

Kenneth Lantz (kd) framhåller i motion L240 att det förekommer att patienter drabbas av skador inom sjukvården i form av smittat blod men att de får kännedom om skadan först sedan preskriptionstiden för ersättningskravet gått ut. Motionären begär att regeringen utreder möjligheterna att ändra preskriptionsreglerna i patientskadelagen till förmån för patienterna (yrkande 1). Vidare anser motionären att undantag i preskriptionsreglerna bör göras beträffande blodsmittade patienter (yrkande 2). I motionen yrkas även ett tillkännagivande om att en pågående översyn av patientskadelagen skall följas upp (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inte finna att det föreligger några skäl för riksdagen att i dag föregripa resultatet av det pågående utredningsarbetet, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L240 yrkandena 1–3.

Reservationer

1. Rätt att teckna försäkring, punkt 1 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om rätt att teckna försäkring. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L318 yrkande 3 och bifaller delvis motionerna 2003/04:L220 och 2003/04:L237.

Ställningstagande

Det kan förefalla cyniskt att föräldrarna till ett handikappat barn inte får teckna en barnförsäkring eller att en sådan försäkring endast får tecknas till mycket höga premier. Enligt vår uppfattning måste dock försäkringsbolagen tänka affärsmässigt så att inte premierna för alla andra stiger till sådana nivåer att färre har möjlighet att försäkra sig. Mot denna bakgrund anser vi att det finns anledning att se över möjligheterna till försäkringslösningar för vissa särskilt utsatta grupper. En rimlig avvägning måste göras mellan vilka krav som kan ställas på försäkringsbolagen och vad som kan finansieras gemensamt. Enligt vår mening bör regeringen som ett första steg utreda gränsdragningen mellan socialförsäkringarna och de privata personförsäkringarna samt ta fram en konsekvensanalys av dagens system.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L318 yrkande 3 och med delvis bifall till motionerna L220 och L237, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Rätt att teckna försäkring, punkt 1 (kd)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att alla skall ha rätt att teckna försäkring. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L220 och bifaller delvis motionerna 2003/04:L237 och 2003/04:L318 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att alla människor har samma värde oavsett begåvning, utseende eller handikapp. Det är minst lika viktigt att ge stöd åt ett utvecklingsstört barn efter en olycka som till någon annan. Det är lika dyrbart att anordna begravning för någon som avlidit efter en tids sjukdom som för någon annan. Mot denna bakgrund anser jag att det är klart diskriminerande att alla människor inte har samma rätt att teckna försäkring. Enligt min uppfattning bör regeringen utreda frågan angående konsekvenserna om alla skall ha rätt att teckna försäkring.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L220 och med delvis bifall till motionerna L237 och L318 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Företagares försäkringsskydd, punkt 3 (fp, c)

av Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om företagares försäkringsskydd. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:L318 yrkande 1 och 2003/04:N329 yrkande 15 och bifaller delvis motionerna 2003/04:T470 yrkande 6 och 2003/04:N227 yrkande 5.

Ställningstagande

Många småföretagare får i dag inte teckna försäkring, särskilt om deras verksamhet innebär en stor risk att utsättas för t.ex. rån och stöld. Om man påtvingar försäkringsbolagen ett socialt ansvarstagande för högre risker, måste man vara medveten om att premierna kommer att stiga för samtliga försäkringstagare, vilket medför att färre har råd att teckna försäkring. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör se över möjligheterna för vissa företagare att teckna försäkringar för sina verksamheter. Det måste också utredas hur företagare som inte får teckna fullgott försäkringsskydd på grund av inbrottsrisk skall kunna bedriva verksamhet.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L318 yrkande 1 och N329 yrkande 15 samt med delvis bifall till motionerna T470 yrkande 6 och N227 yrkande 5, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, punkt 5 (m, fp)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ändring av trafikförsäkringen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L318 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att om den obligatoriska trafikförsäkringen ges ett utökat ekonomiskt ansvar för personskador i trafiken bör det leda till att medborgarna och det allmänna får en klarare bild av de samlade kostnaderna för sådana skador. Därtill kommer att kostnaderna även kan hänföras till det ställe där de hör hemma. Dessutom är vi övertygade om att försäkringsbolagens intresse av att i olika former medverka till att stärka säkerheten i trafiken ökar ju större andel av de samlade skadekostnaderna som belastar försäkringen. Därutöver torde vårt förslag även medföra andra fördelar, bl.a. skulle trafikförsäkringsbolagen bli direkt engagerade i rehabiliteringsverksamheten.

Vi kan konstatera att Personskadekommitténs överväganden nu är föremål för fortsatt beredning. Vår uppfattning är att beredningen bör leda till att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen i enlighet med vad som anförts i reservationen. Detta bör riksdagen, med bifall till motion L318 yrkande 7, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Jämkning av trafikskadeersättning, punkt 6 (m, fp, kd, v, c)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om jämkning av trafikskadeersättning vid rattfylleri. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:L217.

Ställningstagande

Jämkning av trafikskadeersättning till en förare som varit rattfull kan, enligt gällande regler, endast ske om körningen varit vårdslös. Om någon vårdslöshet inte kan bevisas utgår full trafikskadeersättning.

Enligt vår mening är det i högsta grad vårdslöst att köra bil berusad. Att full ersättning utgår till en förare som varit rattfull tycker vi är stötande. Vi anser därför att trafikskadelagens ersättningsregler snarast behöver ändras så att full ersättning inte skall kunna utgå till en förare som varit rattfull. Det får ankomma på regeringen att lägga fram erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L217, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Handläggning av trafikskadeärenden, punkt 7 (fp, kd, v, c)

av Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen om handläggningen av trafikskadeärenden. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:L242 yrkande 2, 2003/04:L260 och 2003/04:L318 yrkande 6.

Ställningstagande

Vid regleringen av trafikskador, särskilt de svårbedömda pisknärtsskadorna, hamnar ofta den trafikskadade i underläge gentemot försäkringsbolaget. Enligt vår mening beror detta bl.a. på att försäkringsbolagen har tillgång till fler läkare vid bedömningen och att bolagen numera sällan beviljar juridiskt ombud till den drabbade. Vi vill också peka på den beroendeställning som finns mellan försäkringsbolagets läkare och försäkringsbolaget. Det är också anmärkningsvärt att försäkringsbolagets läkare i sin funktion som sakkunnig inte står under tillsyn av Socialstyrelsen.

Finansinspektionens rapport ger, enligt vår mening, inte tillräckligt underlag för att fatta beslut om vilka åtgärder som bör vidtas. Vi anser i stället att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden och försäkringsbolagens egna läkares roll. Utredningen bör också överväga åtgärder som kan stärka försäkringstagares möjligheter att få sin sak prövad i domstol.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L242 yrkande 2, L260 och L318 yrkande 6, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Försäkringsbolagens tillgång till journaler, punkt 2 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag anser inte att försäkringsbolagen på sätt som sker i dag skall kunna få tillgång till ett barns journaler hos barnvårdscentralerna och skolhälsovården. Försäkringsbolagens tillgång till journaluppgifter skadar, enligt min mening, förtroendet för hälso- och sjukvården.

Eftersom denna fråga för närvarande är föremål för arbete inom Regeringskansliet har jag valt att inte reservera mig. Jag avser att noga följa arbetet.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:L214 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att pensionsförsäkringskostnaderna skall vara lika för kvinnor och män.

2003/04:L217 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av ändring i trafikskadelagen så att full trafikskadeersättning inte utgår till rattfull.

2003/04:L220 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheten att alla får rätt att teckna försäkringar.

2003/04:L237 av Inger Nordlander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om rätten att teckna försäkringar för barn och ungdomar med handikapp.

2003/04:L240 av Kenneth Lantz (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheten att lägga fram förslag till ändring av patientskadelagens preskriptionsregler.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om undantag i preskriptionsbestämmelserna avseende blodsmittade patienter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att kommande översyn av patientskadelagen följs upp enligt dir. 2002:92.

2003/04:L242 av Ann-Marie Fagerström m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om jävsförhållande mellan försäkringsbolag och sakkunnigläkare.

2003/04:L260 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen åter tillsätter en utredning som ser över handläggningen av trafikskadeärenden och försäkringsbolagens egna läkares roll.

2003/04:L318 av Mia Franzén m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det finns anledning att se över förutsättningarna för vissa företagare att teckna försäkringar för sina verksamheter.
3. Riksdagen begär att regeringen låter utreda gränsdragningen mellan socialförsäkringarna och de privata personförsäkringarna samt ta fram en konsekvensanalys av dagens rådande system.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förslag som kan stärka försäkringstagares möjligheter att få sin sak prövad i domstol.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att trafikförsäkringen bör bära en större del av personskadekostnader till följd av trafikolyckor, dvs. inklusive sjukskrivningskostnader.

2003/04:L340 av Margareta Israelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett stopp för försäkringsbolagens möjlighet att genom en fullmakt få tillgång till barns journaler vid BVC och/eller skolhälsovården.

2003/04:L347 av Kerstin-Maria Stalin och Mikaela Valtersson (båda mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att förtroendet för BVC behålls från allmänhetens sida.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att begränsa försäkringsbolagens möjligheter att använda generella fullmakter för att inhämta upplysningar från läkare och sjukhus.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den norska modellen.
4. Riksdagen begär att regeringen föreslår ändring så att fullmakter inte kan ges avseende tillgång till journaler förda i hälsoövervakande syfte inom barn- och skolhälsovården.
5. Riksdagen begär att regeringen ser över hur sekretessbelagda journaler skall skyddas när de förvaras på bolag.

2003/04:So436 av Britt-Marie Lindkvist och Åsa Lindestam (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hantering av journaler vid barnhälsovården (BVC).

2003/04:So514 av Carina Moberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av likvärdiga och tydliga rutiner på landets barnavårdscentraler i fråga om försäkringsbolagens möjligheter att läsa barnets journaler utan att föräldrarna samtidigt får information om att så sker.

2003/04:T470 av Karin Pilsäter och Mia Franzén (båda fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheterna för företagare att teckna försäkring.

2003/04:N227 av Tobias Krantz (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att företagarnas försäkringsskydd måste stärkas.

2003/04:N329 av Maud Olofsson m.fl. (c):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas om hur företagare som inte får fullgott försäkringsskydd på grund av inbrottsrisk eller stor risk för skadegörelse skall kunna bedriva verksamhet.